

eksempel set i relation til en udvikling på det økonomiske niveau, med hensyn til levevilkårene og forskellige formulerede behov og/eller i relation til den politiske institutions udvikling.

Til sidst blot et hjertesuk: Forfatteren skriver et sted (s. 223), "... at hver klasses materielle interesser /.../ og samfundsmæssige stilling bestemmer og begrænser dens tankeverden, dens forestillinger om samfundet". Helt enig, og hvor ville det have været spændende, hvis netop det havde været indfaldsvinklen på bogen. Man ville så have været nødt til helt anderledes dybtgående at se på udviklingen i hverdagslivet og de sociale risikomomenter og den subjektivitet, de tankeforestillinger, som knyttede sig hertil. En sådan historisk sensitiv analyse ville formentlig give mulighed for en reel sammenkobling mellem det de materielle livsbetingelser, subjektive artikulationer og det politiske niveau.

De teoretiske forudsætninger for en sådan analyse er - i hvert fald tilnærmelsesvist - tilstede. Jeg tænker her på en række omfattende og veletablerede analyse- og teoritraditioner inden for områderne civilisationshistorie, socialisationsteori, hverdagsliv, semiologi.² Disse traditioner har ganske vist især været dyrkede inden for det sociologiske, psykologiske, sprogvidenskabelige og idehistoriske område, men kunne også bidrage med nye synsvinkler inden for den historiske og politologiske forskning.

Alt i alt kan man således om bogen "Klassekamp og sociallovgivning" konkludere, at den er et resultat af et solidt og omfattende arbejde, og at den præsenterer et righoldigt materiale med en del interessante, enkeltstående iagttagelser, men at udbyttet alligevel ikke står mål med anstrengelserne på grund af fraværet af tilstrækkeligt præcise teoretiske problemstillinger i forbindelse med den historiske gennemgang.

Torben Berg Sørensen

Nordisk Forum nr. 28, Inntektspolitik i Norden 1945-80, Vol. 15, nr. 4, København: Dansk Universitets Presse, 1981, 156 s., 40,05 kr.

Det foreliggende nummer af Nordisk Forum består af en række artikler, der tilsammen udgør projektrapporten fra et projekt om indkomspolitik i Norden efter 2. verdenskrig, fra Nordisk Sommeruniversitets økonomikreds.

Udgangspunktet for studiekredsens arbejde har været på baggrund af de stigen-

---

2) Blandt de vigtigste navne kan her nævnes Elias, Foucault, Kroytza, Negt, Kluge, Lefebvre, Leithäuser, Barthes.

eksempel set i relation til en udvikling på det økonomiske niveau, med hensyn til levevilkårene og forskellige formulerede behov og/eller i relation til den politiske institutions udvikling.

Til sidst blot et hjertesuk: Forfatteren skriver et sted (s. 223), "... at hver klasses materielle interesser /.../ og samfundsmæssige stilling bestemmer og begrænser dens tankeverden, dens forestillinger om samfundet". Helt enig, og hvor ville det have været spændende, hvis netop det havde været indfaldsvinklen på bogen. Man ville så have været nødt til helt anderledes dybtgående at se på udviklingen i hverdagslivet og de sociale risikomomenter og den subjektivitet, de tankeforestillinger, som knyttede sig hertil. En sådan historisk sensitiv analyse ville formentlig give mulighed for en reel sammenkobling mellem det de materielle livsbetingelser, subjektive artikulationer og det politiske niveau.

De teoretiske forudsætninger for en sådan analyse er - i hvert fald tilnærmelsesvist - tilstede. Jeg tænker her på en række omfattende og veletablerede analyse- og teoritraditioner inden for områderne civilisationshistorie, socialisationsteori, hverdagsliv, semiologi.² Disse traditioner har ganske vist især været dyrkede inden for det sociologiske, psykologiske, sprogvidenskabelige og idehistoriske område, men kunne også bidrage med nye synsvinkler inden for den historiske og politologiske forskning.

Alt i alt kan man således om bogen "Klassekamp og sociallovgivning" konkludere, at den er et resultat af et solidt og omfattende arbejde, og at den præsenterer et righoldigt materiale med en del interessante, enkeltstående iagttagelser, men at udbyttet alligevel ikke står mål med anstrengelserne på grund af fraværet af tilstrækkeligt præcise teoretiske problemstillinger i forbindelse med den historiske gennemgang.

Torben Berg Sørensen

Nordisk Forum nr. 28, Inntektspolitik i Norden 1945-80, Vol. 15, nr. 4, København: Dansk Universitets Presse, 1981, 156 s., 40,05 kr.

Det foreliggende nummer af Nordisk Forum består af en række artikler, der tilsammen udgør projektrapporten fra et projekt om indkomspolitik i Norden efter 2. verdenskrig, fra Nordisk Sommeruniversitets økonomikreds.

Udgangspunktet for studiekredsens arbejde har været på baggrund af de stigen-

---

2) Blandt de vigtigste navne kan her nævnes Elias, Foucault, Kroyzoa, Negt, Kluge, Lefebvre, Leithäuser, Barthes.

de inflations-tendenser, der siden begyndelsen af 1960'erne har hærget hele den vestlige verden, nærmere at diskutere brugen af en aktiv indkomspolitik - i praksis en statslig indgriben i lønfastsættelsen - som en ny strategi for håndteringen af de voksende makro-økonomiske styringsproblemer.

Nordisk Forum nr. 28 er inddelt i tre hoveddele, der omfatter dels nogle mere almene overvejelser om indkomspolitikken som politisk-økonomisk fænomen, dels en gennemgang af konkrete indkomstpolitiske erfaringer i de respektive nordiske lande imellem.

Det er karakteristisk for samtlige indlæg i dette nummer af Nordisk Forum, at de er præget af en skepsis overfor indkomspolitikken som økonomisk-politisk virkemiddel til forskel fra det fremherskende officielle og mere positive syn på indkomspolitikken.

To artikler bør især fremhæves som eksempler på artikelforfatternes analysetilgang og forståelse af indkomspolitikken som politisk-økonomisk fænomen.

Den ene af Bengt-Åke Lundvall der korrekt påpeger, at indkomspolitikken i væsentlige henseender er kvalitativt anderledes end andre former for økonomisk politik. Etableringen af indkomspolitik forudsætter nemlig bestemte relationer mellem sociale klasser, interesseorganisationer og staten. Samtidigt vil det forhold, at der etableres en indkomspolitik, bevirke at disse relationer bliver påvirket.

Studiet af indkomspolitik i forskellige lande kan dermed fungere som en nøgle til forståelse af væsentlige aspekter af den samfundsmæssige udvikling i disse lande.

Men en væsentlig opgave i forbindelse med studiet af indkomspolitik består også - ifølge Lundvall - i at undersøge økonomers teoretiske - og mere pragmatiske - begrundelser for at anbefale indkomspolitik og at konfrontere disse begrundelser med politikens resultater. Der er nemlig en vis forbindelse mellem økonomisk teori, økonomisk-politisk doktrin og økonomisk-politisk praksis. Den udbredte 'konkurrenceevne-filosofi' i den økonomisk-politiske debat i Danmark og økonomers deltagelse i legitimeringen af denne viser med al tydelighed behovet for en sådan undersøgelse.

Den anden artikel, der bør nævnes, er af Gert Birnbacher m.fl. I denne anlægges et dobbelt perspektiv på indkomstpolitikens udvikling i de nordiske lande: dels i forhold til det øgede pres fra verdensøkonomien på de små 'åbne' nordiske økonomier, dels i forhold til institutionelle betingelser for indkomspolitikken på nationalt plan.

Den 'røde tråd' i artiklens sammenlignende analyse af indkomspolitikken i Norden er, at indkomspolitikken ikke kan analyseres og forstås uafhængigt af den generelle økonomisk politik, og at den økonomiske politik igen udspiller sig i et klassekamps-felt mellem økonomisk udvikling og institutionelle-politiske rammer.

Forfatternes egen vurdering af i hvilken udstrækning det er lykkedes dem at gennemføre en sammenlignende politisk-økonomisk analyse af indkomspolitikken udvikling i de nordiske lande forekommer at være en dækkende vurdering af de fleste artikler i dette nummer af Nordisk Forum. Således skriver Gert Brinbacher m.fl. blandt andet:

"at det står mye igjen før den mer generelle makroøkonomiske analysen er tilfredsstillende formidlet med den mer detaljerte, historiske-sociologiske analysen".

Det problem, som forfatterne har stået overfor, er for så vidt ikke nyt. Men berører et generelt problem for samfundsvidenskabelige analyser, der har ambitioner om at overskride den etablerede adskillelse mellem 'økonomi' og 'politik' - i teori og praksis. En 'overskridelse' som er nødvendig, hvis det skal være muligt at få en blot nogenlunde helheds-orienteret forståelse af en række væsentlige samfundsmæssige udviklingstræk i de nordiske lande.

Hertil kan føjes, at det forekommer at være en generel svaghed ved dette nummer om indkomspolitik i Norden, at forfatterne på baggrund af deres skepsis overfor indkomspolitikken ikke i nogen større udstrækning - udover at skitsere problemet - har forsøgt at benytte analysen af indkomspolitikken som politisk-økonomisk strategi til at formulere alternativer til den faktisk førte lønpolitik.

Formuleringen af handlingsalternativer, der tager højde for kritikken af indkomspolitikken såvel politiske som økonomiske konsekvenser for samfundsudviklingen i de nordiske lande, er selvfølgelig en vanskelig opgave, men dog en uhyre interessant og relevant problemstilling på baggrund af den fremtrædende rolle indkomspolitikken spiller i den aktuelle politisk-økonomiske debat i Danmark og de andre nordiske lande.

Jørn Kjølsseth Møller